

Цобенко О. В.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри англійської мови № 1
Одеської національної морської академії

ВНУТРІШНЯ ФОРМА АНГЛОМОВНИХ НОМІНАЦІЙ ЮВЕЛІРНИХ ПРИКРАС

Таблиця

Номінативний статус англомовних номінацій
ювелірних прикрас

Номінативні групи	Кількість номінацій	
	номінативні одиниці	%
Прості непохідні слова	90	30
Композити	20	7
Складені назви	190	63
Усього	300	100

Анотація. Статтю присвячено дослідженню лексико-семантичного поля «ювелірні прикраси» на матеріалі англомовних тлумачних та енциклопедичних словників. У роботі визначено поняття лексико-семантичного поля та проаналізовано ознаки, на яких ґрунтується внутрішня форма англомовних номінацій ювелірних прикрас.

Ключові слова: лексико-семантичне поле, номінація, внутрішня форма.

Постановка проблеми. Однією з проблем сучасної лінгвістичної семантики як розділу мовознавства, що вивчає лексичну підсистему мови, є стратифікація словникового масиву мови за різноманітними параметрами, у тому числі за походженням [2, с. 280]. Накопичений етимологами досвід свідчить про те, що назви предметів чи явищ виникають на основі певної характерної ознаки предмета або явища, яка обирається як розрізнявальна та слугує основою відповідного найменування [3, с. 160].

Незважаючи на численні роботи, присвячені розгляду цього питання на матеріалі різноманітних груп лексики, недостатньо дослідженою залишається так звана конкретна лексика, до якої належать і номінації ювелірних прикрас.

Мета роботи полягає у встановленні мотивації номінацій ювелірних прикрас в англійській мові. Під мотивацією розуміємо формальний і семантичний зв'язок між словами як знаками та їхніми позначеннями [2, с. 401].

Виклад основного матеріалу дослідження. Матеріалом ономазіологічного дослідження англомовних номінацій ювелірних прикрас слугували енциклопедичні словники ювелірної справи «An Illustrated Dictionary of Jewelry» та «Glossary of Jewelry-Related Terms». За матеріалом вказаних джерел загалом було зафіксовано 300 номінативних одиниць, які позначають ювелірні прикраси.

Для простих дериватів під час встановлення ономазіологічної структури виокремлюється ономазіологічна ознака, яка знаходиться в основі певної номінації. Номінативна структура композитів потребує водночас з'ясування смислового й синтаксичного зв'язку між мотиваторами. Структура складених назв виявляється через смисловий і формальний зв'язок компонентів сполучення з огляду на семантичну та граматичну домінанту [1].

Результати дослідження номінативного статусу найменувань ювелірних прикрас в англійській мові наведено в таблиці 1.

Аналіз номінативного статусу англомовних назв ювелірних прикрас показав, що 30% найменувань (90 номінативних одиниць) належать до простих непохідних слів, прикладами яких є такі номінації: *ring, pin, chain, pendant*.

Менш чисельною є група, яка налічує 20 номінативних одиниць (7% назв ювелірних прикрас), які є композитами, тобто номінативними одиницями, цільноформованими графічно й лексико-граматично, які мають дві або більше ономазіологічні ознаки (твірні основи чи корені), наприклад: *earring, necklace, cufflink, hairpin*.

Останньою й найбільшою за чисельністю є група, яка містить 190 номінацій ювелірних прикрас (або 63% вибірки), що є складеними назвами, наприклад: *bobby pin, slap bracelet, belly chain, cluster setting*. Домінуючий стан цієї групи складених найменувань можна пояснити, зокрема, великою поширеністю гіперо-гіпонімічних відношень між номінаціями ювелірних прикрас. Так, переважна більшість складених назв містить як опорний компонент номінацію-гіперонім та пропозиційний кваліфікатор – лексичну одиницю, яка специфікує значення всієї складеної номінації, роблячи її гіпонімом, наприклад: *hoop earrings, opera necklace, dinner ring, anchor chain*.

Проведений аналіз даних про походження назв ювелірних прикрас, які наводять вказані джерела, уможливив виділення декількох ознак, що покладені в основу відповідних найменувань.

Внутрішня форма назви цілого класу ювелірних прикрас – номінації *jewellery* – містить сублімовану оцінку, а саме: ювелірна прикраса – це те, що приносить радість своєму власнику.

Подібну оцінку мотивацію спостерігаємо й у таких номінаціях: високоякісні ювелірні вироби, у виготовленні яких використовуються виключно благородні метали й дорогоцінні каміння, мають назву *fine jewellery*, тоді як біжутерія, яка виготовляється з порівняно недорогих матеріалів, носить назву *junk (неноміб) jewellery, fake (нідробка) jewellery, fallalery (побрякушки)*. Це підтверджується також словниковими дефініціями: «*fine* – very skilled and delicate; containing a specified proportion of metal»; «*fake* – artificial, false imitation of something»; «*junk* – objects having neither value nor further use for their owner».

Як бачимо, уже сам вибір терміна для позначення різноманітних груп ювелірних прикрас розкриває ставлення до них.

Проведений аналіз даних про походження решти назв ювелірних прикрас, які наводять вказані джерела, уможливив виділення декількох груп досліджуваних номінацій, в основі яких знаходяться певні ознаки. Розглянемо кожну із цих груп більш детально.

Найчисельнішу групу (33%) складають номінації, в основі яких знаходиться така розрізнявальна ознака, як форма прикрас. Досить продуктивним принципом творення англійських номінацій ювелірних прикрас є аналогізація ознак реципієнтної зони ЮВЕЛІРНА ПРИКРАСА та донорських зон ТВАРИНА, АРТЕФАКТ, РОСЛИНА на основі схожості форми. Наприклад, на основі схожості форми різновиду зашпібок для намиста та браслетів із клешнею омара утворено таку номінативну одиницю: *«lobster claw clasp is a jewelry fastener that resembles the claw of a lobster. A tiny spring keeps the arm of this clasp closed. It is used to attach two other rings or links of a necklace or bracelet»* [4].

Різновид ланцюжка, ланки якого за своєю продовгуюватою овальною формою й розташуванням нагадують колосок пшениці, названий таким чином: *«wheat chain – formed of very long, thin teardrop-shape links that all point in the same direction. The join of each link is like a tiny hinge, meaning this style is not as flexible or liquid-like as some others»* [5].

Ще одна виділена нами група номінацій вмотивована призначенням відповідних ювелірних прикрас та складає 24% вибірки. До неї зараховуємо найменування, вмотивовані суто функціональним призначенням ювелірної прикраси як елемента одягу й зовнішнього вигляду людини. Поряд із ситуативним типом вмотивованості виділяємо соціальне призначення ювелірних прикрас, яке лягло в основу їхньої мотивації. Це проявляється насамперед у назвах тих прикрас, які позначають належність того, хто її носить, до певної групи, тобто ці прикраси мають ідентифікаційні функції. Зазначимо, що ця функціональна спрямованість відзначається переважно в різновидах обручок. Практичне призначення мала обручка-печатка, яку використовували замість підпису (на ній часто зображався родовий герб носія) та для скріплення документів: *«signet ring – emblematic, often familial, ring, often bearing a coat of arms, fit for use to imprint a wax seal on documents etc. Sometimes the initials of the individual are engraved into the ring if the person is not of noble descent and does not have the right to bear arms»* [4].

В основі наступної групи досліджуваних номінацій, яка налічує 13% вибірки, покладено соматичну характеристику відповідних прикрас, тобто вони вмотивовані місцем носіння тієї чи іншої прикраси на тілі людини. Досить прозорою є мотивація й найменування персня, який носить на мизинці. Серед подібних обручок відзначимо розглянуту нами вище номінацію *signet ring*: *«pinkie ring – a ring worn on the pinkie finger. Pinkie rings are not gender-specific, and are commonly found on both men and women. Often there is no special significance associated with wearing a pinkie ring, other than the typical motivations for wearing jewellery. A signet ring is often traditionally worn on the pinkie finger. Also, the pinkie ring is often seen on high-ranked*

gangsters and members of mafia, such as Don Corleone in Godfather» [4].

Просторові відношення ювелірних прикрас знаходяться в основі групи номінацій (10%), що вмотивовані назвою певної місцевості, тим або іншим чином пов'язаної з відповідними ювелірними виробами. Найменування одного з різновидів ланцюжків *Byzantine* походить від назви Візантійської імперії, де й було вперше створено дизайн цієї прикраси: *«Byzantine (chain) is a common gold or silver link chain design that incorporates a rope-like texture and intriguing textural design. The chains are supple and flexible, draping gracefully about the neck. The chain is named after its place of origin and design; the Byzantine Empire»* [5].

Ще одна група аналізованих найменувань вмотивована власними назвами, проте в цьому випадку – іменами людей, які тим або іншим чином пов'язані із цією прикрасою. Така група складає 10% вибірки. За назвою індійських танцівниць баядерок утворено номінацію різновиду намиста з перлів – *bayadère*. Саме такого типу намиста прикрашали цих танцівниць: *«bayadère – a pearl necklace that has many strands of pearls twisted together»* [4].

Так, декілька ювелірних прикрас отримали свою назву на честь осіб, які або винайшли цю прикрасу, або популяризували її. Наприклад, овальний тип огранки каміння в ювелірному виробі названий за титулом маркизи де Помпадур – коханки французького короля Людовика XV, яка була першою, хто носив подібні персні: *«marquise cut – stones have a shape like an oval with two pointed ends»* [5].

Ще одна група номінацій складає 8% зафіксованих найменувань та є вмотивованою способом кріплення ювелірних виробів. До неї належать декілька різновидів сережок, особливо тих, носіння яких не вимагає проколювання вуха. Так, від дієслова *to clip on* (скріпляти) походить англійська назва кліпсів: *«clip-on earrings – have existed longer than any other variety of non-pierced earrings. The clip itself is a two-part piece attached to the back of an earring. The two pieces closed around the earlobe, using mechanical pressure to hold the earring in place»* [4].

Остання виділена група налічує лише 2% вибірки та вмотивована різними ознаками, зокрема, й оцінкою позначуваного. Власне сама назва досліджуваного класу предметів – *jewellery* – також відображає позитивну оцінку: це те, що приносить радість і задоволення. Внутрішня форма ще однієї прикраси – це час, коли певну прикрасу слід носити. Такий мотиватор представлено в дослідженні лише однією номінативною одиницею, яка позначає певний різновид намиста з перлів: *«matinee-length necklace is a single strand that is from 22 to 23 inches (56 to 58 cm) long. Matinee-length generally refers to a string of pearls that hangs to the top of the cleavage»* [5].

Зазначена номінація походить від французького *matinee* – ранок, оскільки, як зазначають енциклопедичні джерела, саме цей різновид намиста з перлів щонайкраще підходить для офіційних зустрічей і переговорів, які, як правило, розпочинаються зранку.

Найменування різновидів перлинного намиста взагалі є досить цікавими з погляду відбору ознак, які лягли в основу цих номінацій. Оскільки такі прикраси зроблено з використанням одного матеріалу, а розрізняються вони лише за довжиною, то мотиватори їх найменувань є досить різними. Так, за довжиною названо найдовший

різновид існуючих намист (*rope necklace*) та найкоротші його види (*collar, choker*). Суб'єкт виступає в ролі основи номінації *princess necklace*, темпоральна віднесеність – для позначення *matinee-length necklace*, локативна віднесеність – для найменування *opera necklace*. Наприклад: «*A collar, measuring 10 to 13 inches or 25 to 33 cm in length, sits directly against the throat and does not hang down the neck at all; collars are often made up of multiple strands of pearls. Pearl chokers, measuring 14 to 16 inches or 35 to 41 cm in length, nestle just at the base of the neck. A strand called a princess length, measuring 17 to 19 inches or 43 to 48 cm in length, comes down to or just below the collarbone. A matinee length, measuring 20 to 24 inches or 50 to 60 cm in length, falls just above the breasts. An opera length, measuring 28 to 35 inches or 70 to 90 cm in length, will be long enough to reach the breastbone or sternum of the wearer; and longer still, a pearl rope or sautoir, measuring more than 45 inches or 115 cm in length, is any length that falls down farther than an opera*» [5].

Висновки. Таким чином, проведений ономазіологічний аналіз англійських номінацій ювелірних прикрас дозволив виділити два типи мотивації таких найменувань: *кваліфікативну*, в основу якої покладено власні ознаки (форма, кількісна характеристика будови прикрас), та *релятивну*, яка базується на відносних ознаках предметів чи явищ (призначення, місце й спосіб носіння, пов'язаність із певною місцевістю або людиною тощо).

Подальше дослідження лексико-семантичного поля «ювелірні прикраси» є перспективним із точки зору аналізу функціонування його конститuentів у мовленні.

Література:

1. Арнольд И.В. Семантическая структура слова в современном английском языке и методика ее исследования. (На материале

имени существительного) / И.В. Арнольд. – Л. : Просвещение, 1966. – 192 с.

2. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : [підручник] / О.О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2008. – 712 с.
3. Лингвистический энциклопедический словарь / гл. ред. В.Н. Ярцева. – 2-е изд., доп. – М. : Большая Российская Энциклопедия, 2002. – 709 с.
4. An Illustrated Dictionary of Jewellery [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.allaboutjewels.com>.
5. Glossary of Jewelry-Related terms [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.en.wikipedia.org>.

Цобенко О. В. Внутренняя форма англоязычных номинаций ювелирных украшений

Аннотация. Статья посвящена исследованию лексико-семантического поля «ювелирные украшения» на материале англоязычных толковых и энциклопедических словарей. В работе определено понятие лексико-семантического поля и проанализированы признаки, на которых основывается внутренняя форма англоязычных номинаций ювелирных украшений.

Ключевые слова: лексико-семантическое поле, номинация, внутренняя форма.

Tsobenko O. Inner form of the English jewellery nominations

Summary. The article is dedicated to the investigation of the lexical semantic field “jewellery” on the basis of English explanatory and encyclopedic dictionaries. The notion of lexical semantic field is determined and features, upon which the inner form of English jewellery nominations is based, have been analyzed in the article.

Key words: lexical semantic field, nomination, inner form.